

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 8.11.2006
KOM(2006) 666 v konečném znění

**ZPRÁVA KOMISE RADĚ,
EVROPSKÉMU PARLAMENTU, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A
SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

Zpráva o druhém vnějším průběžném hodnocení programu Kultura 2000

**ZPRÁVA KOMISE RADĚ,
EVROPSKÉMU PARLAMENTU, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A
SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

Zpráva o druhém vnějším průběžném hodnocení programu Kultura 2000

OBSAH

1.	Úvod.....	4
2.	Souvislosti vnějšího hodnocení.....	4
3.	Vnější hodnocení.....	4
3.1	Podmínky hodnocení.....	4
3.2	Metodika	4
3.3	Závěry hodnotitele	5
3.3.1	Finanční hlediska	5
3.3.2	Roční zaměření na jednu kulturní oblast.....	5
3.3.3	Evropská přidaná hodnota.....	6
3.3.4	Relevance	6
3.3.5	Účinnost a dopady.....	6
3.3.6	Účelnost a účinné využití nákladů	6
3.3.7	Užitečnost, přidaná hodnota a udržitelnost	7
4.	Hlavní doporučení vnějšího hodnocení a připomínky Komise.....	7
5.	Závěry Komise.....	9

SHRNUTÍ

Program Kultura 2000 je hlavním nástrojem EU pro financování a plánování činností na poli kulturní spolupráce v období 2000–2006 s rozpočtem přibližně 236 milionů EUR.

Tato zpráva se zakládá na druhém průběžném hodnocení programu, které provedla nezávislá poradenská společnost. Představují se v ní hlavní závěry a doporučení poradenské společnosti i postoj Komise k nim.

Hodnotitel došel k závěru, že program dosáhl svých cílů a poskytl odpovídající mechanismy pro řešení původních i současných potřeb v oblasti kulturní spolupráce v Evropě. Zároveň potvrdil, že je zapotřebí program, který se zabývá konkrétně odvětvím kultury, namísto toho, aby byla kultura zahrnuta do jiných programů.

Podle hodnotitele program Kultura 2000 jasně řeší nedostatky tím, že podporuje nadnárodní spolupráci v Evropě a vytváří podstatnou novou spolupráci prostřednictvím tvorby nových nebo posilování dosavadních vazeb mezi kulturními činiteli v Evropě.

Bylo zjištěno několik přínosů pro organizace účastnící se programu Kultura 2000: získaly zkušenosti v oblasti kultury na evropské úrovni; zvýšila se jejich profesionalita díky vylepšení řídicích schopností; zlepšila se kapacita organizace i jednotlivců; posílil se dialog mezi kulturními aktéry. Za zmínku stojí, že účastníci pokrývali celé umělecké spektrum a pocházeli z organizací všech typů a velikostí, přičemž polovina příjemců měla méně než deset zaměstnanců.

Podle hodnotitele vedly tyto úspěchy a evropský rozměr programu k tomu, že se posílily kulturní vazby mezi zeměmi, zvýšilo se vnímání evropské identity a zlepšilo se začlenění nových členských států.

Například polovina dotazovaných by bez programu Kultura 2000 svůj projekt ani nezformulovala. Program tedy působil jako důležitá podpora nápadů.

Bylo rovněž dosaženo vysoké úrovně udržitelnosti. Téměř dvě třetiny dotazovaných v šetření uvedly, že budou udržovat partnerské vztahy, které navázaly. Stejně tak dvě třetiny dotazovaných uvedly, že budou ve svých činnostech pokračovat i po skončení svého projektu.

Nakonec hodnotitel vydal některá doporučení, z nichž většina již byla částečně či zcela provedena nebo budou přijata v novém programu Kultura¹, kterým bude program Kultura 2000 počínaje rokem 2007 nahrazen. To se týká především doporučení ohledně potřeby lepší informovanosti a propagace úspěchů projektů prostřednictvím propagační strategie, čímž se zvýší viditelnost jak programu, tak i jím financovaných projektů. Pouze zavedením vysoce účinných mechanismů propagace lze přínosy programu lépe sdílet a rozvíjet, především proto, že program Kultura 2000 vzhledem ke svému relativně nízkému rozpočtu není pojat jako velkoobjemový program.

¹ KOM(2004) 469 v konečném znění.

1. ÚVOD

Tato zpráva se předkládá v rámci podmínek pátého bodu odůvodnění rozhodnutí č. 626/2004/ES², kterým se program Kultura 2000 prodlužuje na roky 2005 a 2006. Uvádí se v ní postoj Komise k hlavním závěrům a doporučením druhého průběžného hodnocení programu, které je dostupné na této adrese:

http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/evalreports/index_en.htm

2. SOUVISLOSTI VNĚJŠÍHO HODNOCENÍ

Program Kultura 2000 byl vytvořen rozhodnutím Evropského parlamentu a Rady č. 508/2000/ES ze dne 14. února 2000³ (dále jen „rozhodnutí“). Má podporovat kulturní spolupráci s cílem přispět k podpoře kulturního prostoru společného pro všechny obyvatele Evropy. K tomuto účelu je v článku 1 rozhodnutí stanoveno osm konkrétních cílů.

Podpory je dosaženo prostřednictvím tří typů akcí. Akce 1 podporuje jednoleté projekty prováděné kulturními činiteli⁴ nejméně ze tří zemí i překladatelské projekty bez požadavků na partnerství. Akce 2 podporuje víceleté projekty s uzavřenými dohodami o spolupráci, do nichž jsou zapojeni kulturní činitelé⁵ nejméně z pěti zemí. Akce 3 pak podporuje zvláštní kulturní události evropského nebo mezinárodního rozměru.

Program Kultura 2000 je centralizovaný program, který má v zúčastněných zemích sítě kontaktních bodů. Kontaktní body odpovídají především za prosazování programu, usnadňují přístup k němu a propojují jej s odvětvími kultury na vnitrostátní úrovni.

3. VNĚJŠÍ HODNOCENÍ

3.1 Podmínky hodnocení

Na základě výběrového řízení⁶ byla pro hodnocení vybrána společnost Ecotec Research and Consulting Ltd. Toto hodnocení mělo navázat na první hodnocení, k němuž byla vydána zpráva v roce 2003. Proto toto hodnocení pokrývá především období 2002–2004 pro akce 1 a 3 a období 2000–2001 pro akci 2.

3.2 Metodika

Metodika zahrnovala rozhovory s členy řídicího výboru, zástupci kontaktních bodů, odborníky, vedoucími projektů, spoluorganizátory a zaměstnanci Komise. Byl zahájen elektronický průzkum zacílený na vedoucí projektů a spoluorganizátory a byly provedeny případové studie na místě.

² Úř. věst. L 99, 3.4.2004.

³ Úř. věst. L 63, 10.3.2000.

⁴ Jeden vedoucí projektu odpovědný za koordinaci programu a nejméně dva spoluorganizátoři.

⁵ Jeden vedoucí projektu a nejméně čtyři spoluorganizátoři.

⁶ Výzva k podávání nabídek č. EAC 31/04.

3.3 Závěry hodnotitele

Obecně hodnotitel shledal, že program Kultura 2000 je odpovídajícím mechanismem pro plnění potřeb kulturní spolupráce v Evropě.

V období 2000–2004 byly poskytnuty finanční prostředky na 1 072 projektů: získalo je téměř 40 % žadatelů z akce 1 a 18 % žadatelů z akce 2⁷.

Účastníci programu Kultura 2000 představují širokou škálu organizací, pokud jde o kulturní oblast, velikost a právní formu (nevládní organizace, státní kulturní instituce, místní orgány, soukromé podniky atd.). Za zmínku stojí, že většina kulturních činitelů, kteří získali finanční prostředky, je relativně malá, co se týče organizační kapacity; polovina dotazovaných v rámci elektronického průzkumu měla méně než deset zaměstnanců a většina z nich pak méně než šest.

Pokud jde o hledisko spolupráce, přibližně dvě třetiny projektů vedly k vybudování nových partnerství⁸.

3.3.1 Finanční hlediska

Pro zajištění skutečné spolupráce v rámci projektů bylo v roce 2001 zavedeno pravidlo, podle něhož se od vedoucích projektů a spoluorganizátorů vyžaduje minimální příspěvek ve výši 5 % z celkového rozpočtu. Hodnotitel nenalezl žádný důkaz, že by kvůli tomuto požadavku byly vyloučeny organizace z nových členských států nebo malí kulturní činitelé (viz 3.3 výše). U nových členských států to lze vysvětlit tím, že v sedmi z nich a dále v Rumunsku bylo vytvořeno vnitrostátní/regionální vyrovnávací financování. Prostřednictvím těchto fondů získají úspěšní žadatelé programu Kultura 2000 vnitrostátní/regionální spolufinancování. Hodnotitel uvádí, že je velmi důležité požadovat minimální úroveň finančního vkladu od všech spoluorganizátorů, aby se zajistila vysoká úroveň jejich zapojení.⁹

V roce 2004 bylo financování projektů akce 1 pozměněno z 50% zálohy a 50% doplatku po přijetí závěrečné zprávy Komisí na splátky v poměru 70/30. 60 % dotazovaných uvedlo, že se tím vylepšily peněžní toky¹⁰.

3.3.2 Roční zaměření na jednu kulturní oblast

Pokud jde o jednotlivé oblasti kultury, uplatňovaly se v letech 2002, 2003 a 2004 roční priority (vizuální umění, divadelní umění a kulturní dědictví). Současné ani předešlé hodnocení se tohoto modelu nedrží – obecný přístup na poli kultury jde napříč jednotlivými oblastmi.

⁷ Druhé průběžné hodnocení, tabulky 3.6 a 3.9.

⁸ Tamtéž, tabulka 4.7

⁹ Tamtéž, kapitola 7.1.3

¹⁰ Tamtéž, tabulka 4.18

3.3.3 *Evropská přidaná hodnota*

Mnoho dotazovaných zdůrazňovalo, že program Kultura 2000 je jediným mechanismem, který podporuje nadnárodní spolupráci v Evropě, protože každá země má své vlastní domácí priority.¹¹ Podle hodnotitele¹² už sama skutečnost, že se setkávají aktéři z různých prostředí a kultur, dává vzniknout novým myšlenkám a je odrazovým můstkem pro další spolupráci. Posílení kulturních pojítek mezi zeměmi, zvýšené vnímání evropské identity a lepší začlenění nových členských států jsou zmíněny jako další příklady výsledků.

3.3.4 *Relevance*¹³

Podle hodnocení poskytuje program Kultura 2000 odpovídající základ pro řešení původních i současných potřeb kulturní spolupráce (98 % dotazovaných) a kulturní oblasti, na něž se vztahuje¹⁴, odpovídajícím způsobem odráží povahu oblasti kultury (97 % dotazovaných). Panuje široce rozšířený názor, že co se týče cílů, je program dobře zaměřen.

Dalším rozšířeným názorem je, že je zapotřebí program, který podporuje konkrétně odvětví kultury (místo toho, aby byla kultura zahrnuta do jiných programů).

Program Kultura 2000 navíc jasně vyplňuje mezeru ve financování nadnárodní spolupráce v Evropě, která není řešena programy financování na vnitrostátní nebo regionální úrovni. Program také vytváří podstatnou novou nadnárodní spolupráci. Mnoho partnerských vztahů a činností pokračuje i po ukončení financování z programu Kultura 2000 a v některých případech vedly vazby i k dodatečným činnostem nadnárodní spolupráce bez vztahu k programu Kultura 2000.

3.3.5 *Účinnost a dopady*¹⁵

Už svou existencí přispívá program Kultura 2000 k hlavním cílům zlepšování spolupráce, dialogu a výměny mezi kulturními činiteli v Evropě.

Lze též říci, že bylo ve značné míře dosaženo všech osmi cílů stanovených v článku 1 rozhodnutí, některých ve vyšší míře než jiných, zejména pokud jde o zlepšování znalostí o evropských kulturách a kulturním dědictví a lepší porozumění evropské kulturní rozmanitosti.

Hodnotitel určil pravděpodobné překážky v dosahování těchto cílů. Jedná se zejména o: nepoměr mezi širší cíli programu a jeho omezenými zdroji; složité administrativní a organizační požadavky; nedostatek informací o potenciálních partnerech; nedostatečné řídicí schopnosti a nedostatečné zkušenosti kulturních činitelů s evropskými projekty i nedostatek zdrojů v odvětví kultury obecně.

3.3.6 *Účelnost a účinné využití nákladů*¹⁶

Celkově jsou zdroje dostupné pro administrativu a řízení chodu programu dosti skromné. Hodnotitel došel k závěru, že toto možná přispívá k účelnému vynaložení nákladů na plnění

¹¹ Tamtéž, kapitola 7.1.5

¹² Tamtéž, kapitola 7.1.5

¹³ Do jaké míry cíle programu odpovídají současnému odvětví kultury.

¹⁴ Pro posuzované období měli dotazovaní zařadit projekt do jedné oblasti kultury.

¹⁵ Do jaké míry jsou vytyčené cíle splněny.

¹⁶ Do jaké míry je dosaženo požadovaných účinků za rozumné náklady.

programu. Shledal však rovněž, že jsou podhodnoceny administrativní náklady¹⁷ a nadhodnoceny projekty. Podle hodnotitele by zvýšení administrativních zdrojů vedlo k větší účelnosti, pokud by se tyto zdroje vynaložily na zlepšení zpětné vazby pro žadatele, vytvoření aktuální databáze kontaktů a aktivnější propagační strategii.

Ohledně výstupů a výsledků hodnotitel prohlašuje, že vzhledem ke svému poměrně nízkému rozpočtu může program Kultura 2000 podpořit omezený počet projektů. Kvalita a viditelnost jsou přesto silnou výhodou programu a hodnotitel se zmiňuje, že je třeba usilovat o potenciální kritický *dopad* programu a těžit z něj.

3.3.7 *Užitečnost, přidaná hodnota a udržitelnost*¹⁸

Existují důkazy o celé škále přínosů pro organizace i jednotlivce zapojené do programu Kultura 2000, včetně toho, že: získali širší zkušenosti v oblasti kultury a účastnili se evropských projektů; zvýšila se jejich profesionalita díky vylepšení potřebných řídicích schopností; zlepšila se kapacita organizací i způsobilost jednotlivců; posílil se dialog mezi kulturními aktéry.

Program Kultura 2000 byl jasně impulzem: většina dotazovaných v šetření uvedla, že by bez tohoto programu svou činnost vůbec nezahájila, ale ještě významnější možná je, že polovina dotazovaných by svůj projekt ani nezformulovala. Program tedy působil jako důležitá podpora nápadů.

20 % vedoucích projektů uvedlo, že se svými projektovými partnery nikdy před tím ještě nepracovalo, a 50 % uvedlo, že dříve pracovalo pouze s některými z nich. 25 % uvádělo, že si vytvořilo nové vazby, a 33 % poukázalo na silnější propojení s kulturními činiteli v jiných zemích. Mnoho dotazovaných v šetření rovněž uvedlo, že budou ve spolupráci nějakým způsobem pokračovat, a téměř 67 % z nich prohlásilo, že budou udržovat partnerské vztahy, které si vybudovali.

Podle hodnotitele není pravděpodobné, že by byl jiný nástroj v podpoře kulturní spolupráce užitečnější než program Kultura 2000. Rozpětí cílů umožňuje široký záběr účastníků a zaměření na experimenty a inovaci zároveň povzbuzuje kreativitu a nové formy kulturního vyjádření.

4. Hlavní doporučení vnějšího hodnocení a připomínky Komise

Hlavní doporučení hodnotitele jsou uvedena tučně, odpovědi Komise kurzívou.

Pro zvýšení transparentnosti výběrového řízení by mělo být v každoroční výzvě k předkládání návrhů uvedeno rozdělení dostupných financí pro každou oblast kultury a akcí.

Rozdělení zdrojů mezi akce 1 a 2 je již ve výzvě k předkládání návrhů uvedeno procentuálně, stejně jako rozdělení mezi jednotlivé oblasti kultury (uvádí se přibližný počet projektů v každé oblasti). Budoucí program Kultura výslovně neuvádí žádnou oblast kultury, všechny jsou zahrnuté bez omezení. Budou zde však různé typy akcí (podpora projektů; podpora

¹⁷ Druhé vnější průběžné hodnocení, tabulka 3.4

¹⁸ Do jaké míry budou kladné účinky pravděpodobně pokračovat i po skončení činnosti.

evropských kulturních orgánů a podpora pro analýzu a informovanost) a rozdělení rozpočtových zdrojů mezi jednotlivé části bude jasně uvedeno.

Komise by měla po všech vedoucích projektů (a po neúspěšných žadatelích) požadovat vyplnění krátkého dotazníku ohledně jejich názorů na postup podávání žádostí a na výběrové řízení. Takovéto shromažďování informací by usnadnilo přijetí souboru klíčových výkonnostních ukazatelů pro každý cíl, podle nichž by se mohl poměřovat dopad programu.

Komise obecně tento názor sdílí také, protože takové údaje by vytvořily základ pro spolehlivou statistiku týkající se programu a jeho účinnosti. V praxi a v současném kontextu ale může být obtížné najít lidské zdroje potřebné pro navržení a provedení tohoto úkolu.

Měla by se vytvořit a zveřejnit propagační strategie programu, aby se s programem a jeho úspěchy obeznámily klíčové zúčastněné subjekty.

Komise si je velmi dobře vědoma potřeby vhodně zaměřených informačních a komunikačních činností i lepšího využívání výsledků a výstupů projektů. Tyto komunikační a propagační činnosti budou silně zdůrazněny v novém programu Kultura (část 3).

Je skutečně životně důležité zvýšit viditelnost programu a jím financovaných projektů, aby se zlepšil jeho kritický dopad (oproti kritickému množství). Komise bude pokračovat ve zveřejňování internetového zpravodaje a vynaloží úsilí na to, aby se zveřejňovalo více článků v publikacích z oblasti kultury. Dále se ve spolupráci s Výkonnou agenturou pro vzdělávání, kulturu a audiovizuální oblast (EACEA) vytvářejí internetové stránky Europa, jež budou uživatelsky přívětivější a budou věnovat více prostoru prezentacím projektů. Vysoce kvalitní podrobně představené projekty by se poté mohly využít v jiných kontextech.

Komise by měla zavést on-line vyhledávací databázi pro přiřazování partnerů, která by kulturním činitelům umožnila vyhledávat potenciální partnery a poskytovala by odkazy z internetových stránek programu Kultura 2000 na obdobné přiřazovací databáze poskytované kontaktními body.

Komise má v úmyslu hledat nejlepší způsob pro vývoj a údržbu vyčerpávajícího a účinného nástroje založeného na internetu. Tento nástroj by mohl být spravován kontaktními body (které mají nejlepší pozici pro získávání podrobností od kulturních činitelů na vnitrostátní/regionální úrovni), ve spolupráci s Komisí a EACEA (v zastřešující roli). Přečtěte si prosím také připomínky Komise ohledně jejích internetových stránek: v tomto kontextu by se mohlo poskytnout více přímých odkazů na jakékoli mechanismy, které pro vyhledávání partnerů kontaktní body již poskytly.

Formuláře žádostí programu Kultura 2007 by se měly zjednodušit.

Toto doporučení bude zohledněno v rámci omezení stanovených finančním nařízením a prováděcími pravidly. Hodnotitel byl Komisí několikrát žádán o konkrétní návrhy na zlepšení, dodal však v tomto ohledu nedostatečné pokyny.

Každý žadatel by měl obdržet podrobnou písemnou zpětnou vazbu o své žádosti a oficiální dopis informující o jejím výsledku.

Od zahájení programu Kultura 2000 bylo vynaloženo úsilí na splnění tohoto úkolu. V rámci nového programu Kultura se úsilí vystupňuje. Doposud však Komise při svém poměrně

omezeném počtu zaměstnanců dávala přednost financování co nejvyššího počtu projektů. To znamená, že je pro Komisi v podstatě nemožné poskytnout každoročně podrobnou odpověď přibližně 700 žadatelů.

Počet dočasných zaměstnanců Úřadu pro technickou pomoc (TAO) (odpovědného za kontrolu způsobilosti žádostí) by se měl zvýšit, aby se zkrátila doba trvání procesu.

Úřad pro technickou pomoc již neexistuje. Jeho činnost převzala od 1. ledna 2006 EACEA, která odpovídá za řízení některých částí programu Kultura. Tento specializovaný orgán by měl být schopen příjemcům poskytnout lépe řízené a vylepšené služby. Za zmínku také stojí, že větší dopad na zdlouhavé výběrové řízení mají další faktory, jako je postup řídicího výboru a následné právo Evropského parlamentu provádět kontrolu¹⁹.

Počet posouzení každé žádosti vnějšími odborníky by se měl omezit na dvě posouzení. Instruktažní den pro odborníky by se měl uskutečnit před týdnem posuzování žádostí v Bruselu nebo během něj. Odborníci by měli být k dispozici po více let. Měla by se požadovat zpětná vazba od vnitrostátních orgánů, aby se zjistilo, proč se odborníci obvykle další rok nevracejí. Práce každého odborníka by měla být řádně posuzována.

Komise je si vědoma, že využití vnějších odborníků je pro vysokou kvalitu a transparentní výběrové řízení důležité.

Do roku 2005 posuzovalo každou žádost šest odborníků. Ve výběrovém řízení pro rok 2006 byl tento počet snížen na dva. Je ovšem třeba zohlednit také otevřený charakter nového programu Kultura; s tím, jak roste zaměření na činnosti napříč oblastmi kultury, také poroste širě znalostí (a tím i počet odborníků) nutných pro posouzení obsahu žádosti.

Odborníci jsou v předstihu informováni prostřednictvím pošty a po příjezdu jsou instruováni během úvodního setkání. Jsou navrhováni účastnicími se zeměmi a Komise požaduje, aby z důvodu objektivit nebyli přizváni více než dvakrát. Nedostatečně pracující odborník by porušil smlouvu, která jej zavazuje vůči Komisi, a byla by proti němu podniknuta opatření. V rámci nového programu Kultura by bylo možné navrhnout alternativní způsoby náboru vnějších odborníků, čímž by se postup uvedl v soulad s postupy používanými jinými programy generálního ředitelství pro vzdělávání a kulturu.

5. Závěry Komise

Komise sdílí celkové posouzení hodnotitele, že program představuje jedinečný příspěvek ke kulturní spolupráci v Evropě. Program Kultura 2000 byl prostředkem pro posílení vitality kulturních výměn v Evropě. Není pravděpodobné, že by byl jiný nástroj v podpoře kulturní spolupráce po celé Evropě užitečnější než tento program. Cíle stanovené v článku 151 Smlouvy byly tudíž zcela naplněny.

Skutečně tisíce kulturních organizací všech velikostí a druhů – divadla, muzea, profesní sdružení, výzkumná střediska, univerzity, kulturní instituce, orgány státní správy atd. – z celé Evropy zastupující celé spektrum činností spolupracovaly na tvorbě a provádění kulturních a uměleckých projektů. Takto byla ještě většímu počtu evropských občanů poskytnuta jedinečná příležitost, aby poznali a zkoumali kultury svých evropských protějšků.

¹⁹ KOM(2003) 722, strana 11.

Je tedy nezbytné, aby Společenství pokračovalo v podpoře činností kulturní spolupráce v Evropě. Právě toho bude dosaženo novým programem Kultura. Zaměřením akce EU na tři hlavní cíle, u nichž byla shledána vysoká evropská přidaná hodnota – nadnárodní mobilita osob působících v odvětví kultury, nadnárodní oběh uměleckých děl a kulturních a uměleckých produktů a dialog mezi kulturami – tento projekt v posilování kulturní spolupráce dosáhne dále než jeho předchůdce.